

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

**Силабус навчальної дисципліни**  
**«Хірургічна стоматологія»**

|                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Обсяг навчальної дисципліни</b>                      | Загальна кількість годин на дисципліну: 390 годин, 13 кредитів ЄКТС.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни</b> | За розкладом занять.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Викладач(-і)</b>                                     | Гулюк Анатолій Георгійович, докт.мед.наук, професор,<br>Крикляс Володимир Генріхович, канд..мед,наук,доцент,<br>Дмитрієва Наталія Борисівна, канд..мед,наук,доцент,<br>Пасечник Алла Михайлівна, канд..мед,наук,доцент,<br>Пасечник Олександр Владиславович, канд..мед,наук,<br>доцент,<br>Лунгу Валерій Іванович. канд..мед,наук,доцент,<br>Асмолова Анна Олександрівна, канд..мед,наук,доцент,<br>Парасочкіна Вікторія Володимирівна, канд..мед.наук,<br>асистент.,<br>Демид Олександр Іванович, канд..мед.наук, асистент.,<br>Ташян Армен Едуардович, канд..мед.наук, асистент.,<br>Куйтуклу Микола Дмитрович, асистент,<br>Лунгу Катерина Валеріївна, асистент,<br>Крикляс Катерина Володимирівна, асистент, |
| <b>Контактна інформація</b>                             | Е-mail: Hirsom_onmu@ukr.net Очні консультації: з 14.00 до 16.00 кожного четверга, з 9.00 до 14.00 кожної суботи<br>Онлайн - консультації: з 14.00 до 16.00 кожного четверга, з 9.00 до 14.00 кожної суботи. Посилання на онлайн - консультацію надається кожній групі під час занять окремо (Microsoft Teams).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

**КОМУНІКАЦІЯ**

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

**АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Предмет вивчення дисципліни.*

Предметом вивчення навчальної дисципліни є визначення етіопатогенезу основних одонтогенних і неодонтогенних захворювань щелепно-лицевої ділянки, діагностично-лікувальні заходи в практичній діяльності лікаря хірурга-стоматолога та надання першої медичної допомоги у разі виникнення невідкладних станів, що загрожують життю хворого.

*Мета дисципліни.*

Оволодіння здобувачами вищої освіти теоретичних і практичних розділів хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії, організації роботи хірургічного відділення стоматологічної поліклініки та щелепно-лицевого стаціонару до надання кваліфікованої хірургічної стоматологічної допомоги та невідкладної щелепно-лицевої хірургії.

*Завдання дисципліни.*

- проводити обстеження хворого, вивчення провідних синдромів і симптомів у хірургічній стоматології,
- обґрунтування та формулювання попереднього діагнозу;
- вміння аналізувати результати обстеження та проводити диференційну діагностику, ставити остаточний діагноз основних захворювань,
- виявляти та ідентифікувати прояви соматичних захворювань в порожнині рота, визначати принципи комплексного лікування в клініці хірургічної стоматології,
- виявляти різні клінічні варіанти та ускладнення найбільш поширених хірургічних стоматологічних захворювань.
- навчання студентів знеболюванню щелепно-лицевої ділянки (ЩЛД); операції видалення зубів,
- визначати принципи комплексного лікування в клініці хірургічної стоматології,

*Очікувані результати:*

В результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати:

- значення спеціальних та допоміжних методів обстеження для диференційної діагностики стоматологічних захворювань,
- етіологію та патогенез основних хірургічних стоматологічних захворювань, їх вплив на органи та системи людського організму,
- клінічні прояви стоматологічної патології порожнини рота та показання до застосування різних методів лікування в хірургічній стоматології;
- профілактику та лікування запальних процесів щелепно-лицевої ділянки, захворювань скроне-нижньощелепних суглобів,
- основні етапи і методики проведення стоматологічних операцій, питання асептики та антисептики,

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

- принципи та методи анестезіології, загального та місцевого знеболення,
- проводити аналіз оглядових, панорамних, прицільних дентальних та контрольних рентгенограм, томограм,
- розробляти план та тактику лікування, встановлювати первинний (попередній) діагноз на основі аналізу одержаних результатів та визначати показання до стоматологічних втручань

вміти

- проводити обстеження щелепно-лицевої ділянки, включаючи: обстеження м'яких тканин обличчя, скроне-нижньощелепних суглобів, слинних залоз, регіонарної лімфатичної системи, зондування зубів, протоків слинних залоз, перкусію, електроодонтодіагностику, аналіз оглядових, панорамних, прицільних дентальних та контрольних рентгенограм, томограм,;
- надавати невідкладну лікарську допомогу при непритомності, колапсі, шоку, алергічних реакціях, опіках, обмороженнях, переломах та кровотечах, а також невідкладну допомогу, зв'язану з первинною хірургічною обробкою ран, асистувати на екстрених операціях;
- виконувати місцеве (інфільтраційне та провідникове) знеболення, новокаїнові блокади, визначати показання до загального знеболення при щелепно-лицевих втручаннях;
- розробляти план та тактику лікування запальних процесів щелепно-лицевої ділянки; лікувати хворих сучасними методами та засобами медицини.
- виконувати амбулаторні стоматологічні операції: видалення та реплантацію зуба, резекцію верхівки кореня, розрізання субперіостальних абсцесів та гнійних вогнищ, виконувати альвеолотомію, пункцію верхньощелепної пазухи, передню риноскопію та тампонаду носа, цистектомію, компактостеотомію, гінгівотомію, видаляти кістозні утворення та мілкі доброякісні пухлини на слизових оболонках порожнини рота, робити пластику вуздечки губ, язика;
- лікувати травми щелепно-лицевої ділянки і обробляти опікову поверхню, зупиняти кровотечу в рані, вправляти вивих скроне-нижньощелепного суглоба, виконувати репозицію та іммобілізацію зубів та відламків щелепних кісток;
- встановлювати первинний (попередній) діагноз на основі аналізу одержаних результатів та визначати показання до стоматологічних втручань;
- визначати непрацездатність осіб з захворюваннями та травмами, пораненнями щелепно-лицевої ділянки, оформляти листи непрацездатності;
- здійснювати організаційно-методичну роботу;
- вести санітарно-освітню роботу серед населення;
- дотримуватись правил охорони праці та техніки безпеки.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

**ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

***Форми і методи навчання:***

Дисципліна буде викладатися у формі лекцій, практичних занять, самостійної роботи здобувача.

***Методи навчання:***

Викладання відбувається у вигляді лекції, демонстрації Power Point та пояснення, бесіди, аналізу нової інформації. Під час практичних занять проводиться теоретичне опитування, вирішення тестових завдань, ситуаційних завдань, виконання практичних навичок. Передбачається проведення консультацій згідно до розкладу.

***Методи навчання:*** бесіда, рольові ігри, лекції, демонстрації Power Point та пояснення, розв'язання клінічних ситуаційних задач, обстеження пацієнта, інструктаж та відпрацювання навичок на фантомах, стандартизований гібридний стоматологічний пацієнт.

Викладання відбувається у вигляді, бесіди, аналізу нової інформації. Під час практичних занять проводиться теоретичне опитування, вирішення ситуаційних завдань, складання алгоритмів діагностичного та лікувального пошуку. Передбачається проведення консультацій згідно до розкладу.

***Зміст навчальної дисципліни:***

**Змістовий модуль 1.**

**Організація хірургічної стоматологічної допомоги**

**Тема 1. Основні етапи становлення та розвитку хірургічної стоматології і щелепно-лицевої хірургії, роль вітчизняних вчених.** Хірургічна стоматологія і щелепно-лицева хірургія як медичні дисципліни і завдання. Місце хірургічної стоматології і щелепно-лицевої хірургії серед інших медичних дисциплін. Взаємозв'язок їх з іншими розділами медицини, стоматології. Стоматологічні наукові школи в Україні, СНД, світі, їх внесок у розвиток хірургічної стоматології і щелепно-лицевої хірургії.

Сучасні принципи організації хірургічної стоматологічної та щелепно-лицевої допомоги населенню в містах і сільській місцевості.

Види хірургічної стоматологічної допомоги: поліклінічна і стаціонарна (невідкладна і планова). Особливості організації надання допомоги в екстремальних ситуаціях.

Організація роботи і оснащення хірургічного відділення (кабінету) стоматологічної поліклініки, щелепно-лицевого відділення стаціонару, операційної, перев'язувальної.

Спеціальне обладнання, апаратура та інструменти для обстеження хворих і виконання стоматологічних втручань.

Асептика і антисептика при операціях на обличчі та в порожнині рота. Підготовка ротової порожнини до операції. Обробка операційного поля.

Стерилізація інструментів і перев'язувального матеріалу, матеріалу для накладання швів (шовк, кетгут, нитки із синтетичних матеріалів). Підготовка рук хірурга до операції.

Особливості догляду за амбулаторними та стаціонарними хворими із запальними захворюваннями, пошкодженнями та після планових оперативних втручань в щелепно-лицевій ділянці, їх харчування.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

Медична документація в хірургічному відділенні (кабінеті) стоматологічної поліклініки та в щелепно-лицевому відділенні лікарні. Показники роботи хірурга-стоматолога.

Показання до госпіталізації хворих з патологією щелепно-лицевої ділянки, особливості їх обстеження та реабілітації.

Внутрішньогоспітальна інфекція в стоматологічній поліклініці та щелепно-лицевому стаціонарі, шляхи передачі інфекції. Захист пацієнтів і медичного персоналу від госпітальної інфекції, вірусного гепатиту, ВІЛ-інфекції та інших.

Особливості обстеження хворих із захворюваннями зубощелепної системи, пошкодженнями, запальними процесами, доброякісними, злоякісними та пухлиноподібними утвореннями, природженими і набутими дефектами, деформаціями щелепно-лицевої ділянки.

Значення особистого спілкування лікаря з хворим. Емоційні фактори, пов'язані із захворюваннями, пошкодженнями і дефектами обличчя та лікуванням, що проводиться. Деонтологія та лікарська етика в хірургічній стоматології і щелепно-лицевій хірургії.

*Збір суб'єктивних даних хворого:*

*Скарги на момент звернення до медичної установи.*

*Анамнез хвороби:* розвиток захворювання, його динаміка, попереднє лікування.

*Анамнез життя:* спадкові, перенесені та супутні захворювання, шкідливі звички - вживання наркотиків, алкогольних напоїв, паління; спадковість, алергологічний анамнез.

*Об'єктивне обстеження:* загальний стан, свідомість. Обстеження органів і систем у стаціонарі.

*Обстеження щелепно-лицевої ділянки.* Огляд обличчя. Пальпація. Огляд органів та м'яких тканин порожнини рота, обстеження зубів. Загальноклінічні, лабораторні та спеціальні методи дослідження. Дослідження функції рухових і чутливих нервів. Обстеження слинних залоз та їх проток, скронево-нижньощелепних суглобів, лімфатичного апарату обличчя та шиї. Встановлення характеру та величини дефектів і деформацій тканин обличчя і порожнини рота, стан навколишніх тканин. Оцінка ступеня, анатомічних, функціональних і естетичних порушень.

*Об'єктивні методи дослідження* із застосуванням сучасної діагностичної апаратури. Рентгенологічні: рентгенографія, томографія, панорамна рентгенографія і пантомографія. Застосування штучного контрастування. Комп'ютерна та магнітно-резонансна томографія, радіоізотопна, ультразвукова діагностика, дистанційна та контактна термографія. Морфологічні методи: цитологічне дослідження відбитків, зішкрябів, пункційного матеріалу; гістологічне дослідження біопсійного матеріалу. Методи функціональної діагностики: рео-, поляро- та електроміографія, електроодонтодіагностика. Застосування комп'ютерів у діагностиці: розшифрування рентгенограм, планування операцій, результатів лікування.

Обсяг обстеження хворих з патологією щелепно-лицевої ділянки під час лікування в умовах поліклініки та стаціонару, участь суміжних спеціалістів в обстеженні.

**Змістовий модуль 2.**

**"Знеболення в хірургічній стоматології та щелепно-лицевій хірургії"**

**Тема 2. Місцеве знеболення в стоматології**

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

Мета, види та завдання знеболення в стоматології. Організація та забезпечення анестезіологічної та реанімаційної служби в стоматологічній поліклініці і стаціонарі.

Біль, його види, компоненти болю, його значення для організму. Реакція організму на біль, оперативну травму.

Основні етапи розвитку місцевого знеболення. Внесок вітчизняних вчених. Види місцевого знеболення. Неін'єкційні методи місцевого знеболення: хімічні, фізичні, фізико-хімічні, електрознеболення. Ін'єкційні методи. Спосіб безголкової ін'єкції, з використанням карпульних шприців.

Клініко-фармакологічна характеристика місцевих знеболювальних препаратів, що використовуються в стоматології: новокаїну, тримекаїну, лідокаїну, дикаїну, піромекаїну, ультракаїну та ін. Застосування судиннозвужувальних засобів при місцевому знеболенні. Залежність ефективності знеболення від загального стану хворого, вживання алкогольних напоїв та інших шкідливих факторів.

Класифікація методів знеболення в стоматології і щелепно-лицевій хірургії

Аплікаційне знеболення. Техніка, показання та протипоказання, можливі ускладнення.

Інфільтраційна (термінальна) анестезія при хірургічних втручаннях на м'яких тканинах і альвеолярних паростках. Показання і протипоказання до використання.

Знеболення при хірургічних втручаннях на верхній щелепі. Провідникове знеболення. Методика блокування II гілки трійчастого нерва біля круглого отвору, біля підчорного отвору, горба верхньої щелепи, великого піднебінного і різцевого отвору. Внутрішньо- та зовнішньоротові способи. Показання та протипоказання до застосування. Помилки, ускладнення, їх профілактика та лікування.

Знеболення при хірургічних втручаннях на нижній щелепі. Регіональне (стовбурове) знеболення. Методика виключення III гілки трійчастого нерва біля овального отвору, біля входу в нижньощелепний канал (мандибулярна та торусальна анестезія), біля ментального отвору. Внутрішньо- і зовнішньоротові способи знеболення. Показання і протипоказання до застосування. Помилки, ускладнення, їх профілактика та лікування.

Поєднання провідникового та інфільтраційного знеболення при оперативних втручаннях на щелепно-лицевій ділянці, операціях видалення зубів. Протипоказання до застосування місцевого знеболення.

Підокістна анестезія, показання, методика, ускладнення. Інтралігаментарна анестезія, показання, методика, переваги та недоліки, ускладнення.

Внутрішньопульпарна анестезія, показання, методика, ускладнення.

Внутрішньокісткова анестезія, показання, методика, ускладнення.

Помилки та ускладнення при місцевому знеболенні: введення тканинних отрут, пошкодження нервів і судин, м'язів, інфікування, інші. Післяін'єкційне зведення щелеп.

Загальні ускладнення: реакції з боку серцево-судинної системи і ЦНС - зомління, колапс; анафілактичний шок, інші алергічні реакції. Надання невідкладної допомоги.

Премедикація, її принципи, завдання, дія. Показання до застосування. Особливості проведення в умовах поліклініки і стаціонару. Групи та клініко-фармакологічна характеристика лікарських засобів, які застосовуються для премедикації (анальгетиків, транквілізаторів, антигістамінних засобів та ін.). Види премедикації, що застосовує лікар-стоматолог і анестезіолог.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

**Загальне знеболення при операціях в щелепно-лицевій ділянці**

Показання до застосування загального знеболення залежно від обсягу та характеру оперативного втручання і стану хворого. Стадії наркозу. Види наркозу: інгаляційний, дожилний, внутрішньом'язовий, ректальний, комбінований. Показання до кожного з них. Обстеження хворого і загальна підготовка до наркозу. Переднаркозна медикаментозна підготовка до оперативного втручання. Особливості загального знеболення в стоматології, щелепно-лицевій хірургії.

**Неінгаляційні способи наркозу.** Дожилний наркоз при хірургічних втручаннях в стаціонарі і поліклініці. Комбіноване знеболення - нейролептаналгезія. Показання, розрахунок дози і техніка проведення. Можливі ускладнення, їх запобігання і усунення.

**Інгаляційні способи наркозу.** Особливості проведення інтубаційного наркозу у хворих з патологією щелепно-лицевої ділянки. Масковий та назофарингеальний наркоз в стоматологічній практиці. Показання до вибору різних способів інтубації (через рот, ніс, трахеостому, оростому, через ніс "всліпу", ретроградна інтубація). Обладнання для цього. Контроль за станом хворого, можливі ускладнення. Ларінгеальна маска, її застосування, показання.

**Тема 3. Невідкладні стани і принципи реанімації в стоматологічній практиці**

Невідкладні стани під час виконання стоматологічних втручань, які потребують термінової лікарської допомоги: респіраторні ускладнення, серцево-судинні, коматозні, шоківі прояви та ін.

Принципи серцево-легеневої реанімації. Надання допомоги при виведенні хворого з термінального стану: на вулиці, в умовах амбулаторного стоматологічного прийому, в щелепно-лицевому стаціонарі. Профілактика невідкладних станів у стоматології, щелепно-лицевій хірургії (в тому числі організаційні заходи).

**Змістовий модуль 3**

**Операція видалення зубів**

**Тема 4. Просте, складне, атипове видалення зубів.** Особливості оперативних втручань на обличчі та в порожнині рота: типові розтини для підходу до органів із урахуванням будови шкіри, розташування нервів, великих судин, жувальних та м'язів. Види швів: вузловий, занурений, косметичний, розвантажувальний, пластинковий. Заходи щодо запобігання утворенню грубих рубців.

Основи техніки оперативних втручань на альвеолярних відростках і щелепних кістках. Розтин кістки бором, диском, дротяною пилкою. Розкриття порожнин у кістках. З'єднання розрізаної кістки. Сучасні способи лікування хвороб порожнини рота, щелеп, м'яких тканин обличчя з використанням лазерних пристроїв, кріодеструкції та ультразвуку, їх дія на тканини.

Видалення зубів. Інструменти для видалення зубів, їх будова та принципи роботи.

Видалення зубів як оперативне втручання із своєрідним операційним полем і операційною технікою. Показання та протипоказання до операції видалення зубів. Особливості підготовки хворого і проведення операції у хворих із змінами серцево-

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

судинної системи, захворюваннями крові та іншими системними порушеннями, у вагітних і дітей.

Типове видалення зубів: Підготовка операційного поля. Методика видалення зуба з урахуванням анатомічних умов, будови та механізму дії інструментів. Розміщення та положення лікаря і хворого при видаленні зубів. Інструментарій для видалення зубів. Види щипців, елеваторів, їх будова, механізм роботи, призначення. Видалення зубів щипцями. Окремі етапи видалення зубів щипцями. Особливості видалення окремих груп зубів та коренів. Техніка та механіка застосування елеваторів різних типів.

Загоєння рани після типового видалення зуба.

Методика видалення глибоко розміщених уламків коренів. Вибір доступу під час типового видалення зуба в передньому та боковому відділах верхньої і нижньої щелеп. Методика видалення третього великого корінного зуба на нижній щелепі при неповному його прорізуванні або неправильному положенні.

Атипове видалення зубів: показання, методика, знеболення, інструментарій.

Обробка рани після видалення зуба і догляд за нею. Особливості загоєння альвеоли. Показання до застосування та методика альвеолоектомії за допомогою бормащини.

Ускладнення під час видалення зубів і коренів. Попадання зуба в дихальні шляхи та травний канал. Перелом і вивих сусідніх зубів. Відлом частин альвеолярного паростка, перелом і вивих щелеп. Пошкодження дна верхньощелепної пазухи і проштовхування в неї кореня зуба. Кровотеча під час видалення зуба, їх профілактика. Лікувальна тактика при цих ускладненнях, їх профілактика.

Ускладнення після видалення зуба. Кровотеча. Етіологія. Засоби зупинення кровотечі з рани м'яких тканин і кісток. Хірургічні, фармакологічні і біологічні методи боротьби з післяопераційною кровотечею. Післяопераційний лунковий біль. Альвеоліт, причини виникнення, профілактика. Лікування інших післяопераційних ускладнень.

Хірургічні втручання на альвеолярному відростку з метою підготовки до ортопедичного лікування.

#### **Тема 5. Хвороби прорізування зубів.**

Дистопія зубів. Ретенція та інклюзія зубів. Утруднене прорізування, причини. Клінічні прояви. Показання до хірургічного лікування. Ускладнення, їх класифікація. Методи оперативного втручання при дистопії і ретенції зубів.

Перикороніт: класифікація, клініка, діагностика, лікування.

#### **Змістовий модуль 4**

##### **Одонтогенні запальні процеси щелеп.**

#### **Тема 6. Одонтогенні запальні процеси м'яких і кісткових тканин щелепно-лицевої ділянки**

Етіологія і патогенез гнійно-запальних захворювань щелепно-лицевої локалізації. Класифікація. Значення карієсу зубів і стоматогенних пошкоджень у розвитку і поширенні запального процесу. Визначення поняття "одонтогенна інфекція" і сучасні уявлення про її значення в розвитку місцевої загально-соматичної патології.

*Періодонтит.* Класифікація. Гострий серозний та гнійний періодонтит, загострення хронічного періодонтиту. Етіологія, патогенез патологічна анатомія, шляхи

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

поширення інфекційного процесу. Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, хірургічне лікування.

*Хронічний періодонтит.* Класифікація. Клінічна та рентгенологічна діагностика, диференціальна діагностика, хірургічні методи лікування.

Операції: резекція верхівки кореня зуба, гемісекція, ампутація кореня зуба, реплантація, трансплантація зуба та інші.

Операція реплантації зубів (види операцій, методика видалення і обробка зуба). Особливості приживлення зуба після реплантації. Показання до операції та техніка її виконання на різних групах зубів. Можливі ускладнення і прогноз.

*Періостит щелеп.* Класифікація. гострий гнійний періостит щелеп. Патогенетичний зв'язок з періодонтитом. Поширення запального процесу залежно від розташування коренів різних груп зубів. Патологічна анатомія. Клінічна картина. Диференціальна діагностика. Лікування. Показання до видалення зуба у разі гострого одонтогенного періоститу щелеп.

Хронічний періостит. Клініка, лікування.

*Остеомієліт щелеп.* Класифікація. Одонтогенний, контактний, гематогенний. Роль мікрофлори, неспецифічної резистентності, імунологічного статусу хворого, анатомічної будови щелеп у розвитку захворювання. Сучасні уявлення про етіологію та патогенез одонтогенного остеомієліту щелеп.

Клініка і диференціальна діагностика гострого одонтогенного остеомієліту. Комплексне патогенетичне лікування: хірургічне, медикаментозна терапія, застосування фізіотерапевтичних методів. Наслідки та можливі ускладнення.

Підгостра та хронічна стадія остеомієліту щелеп. Клінічна та рентгенологічна картина різних його форм (секвеструючої, рарифікуючої, гіперпластичної), диференціальна діагностика. Особливості перебігу на верхній і нижній щелепах. Первинно-хронічний остеомієліт. Комплексне лікування на різних стадіях розвитку.

Перебіг остеомієліту верхньої та нижньої щелеп різного походження. Лікування залежно від особливостей патогенезу захворювання.

Терміни та техніка виконання секвестр - і секвестрнекректомії. Можливі ускладнення: резорбційний перелом, дефект і деформація щелеп, сепсис, пневмонія та ін.

Інші форми остеомієліту: Гарре, Броді, променевий остеонекроз

### **Тема 7. Гострий і хронічний одонтогенний гайморит**

Анатомічні передумови виникнення. Етіологія, патогенез. Класифікація. Гострий одонтогенний гайморит. Методи діагностики і лікування. Хронічний одонтогенний гайморит: класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, методи хірургічного і консервативного лікування.

Ороантральні сполучення. Клініка, діагностика, показання до їх закриття. Методи оперативних втручань. Профілактика виникнення ороантральних сполучень.

**Тема 8.** Анатомія та функції лімфатичної системи обличчя і шиї, класифікація. Гострий і хронічний лімфаденіт. Абсцедуючий лімфаденіт. Аденофлегмона. Діагностика та диф. діагностика, клініка, лікування. Ендолимфатична терапія.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

**Тема 9. Одонтогенні запальні процеси м'яких тканин**

Хірургічна анатомія міжфасціальних і міжм'язових клітковинних просторів голови та шиї.

Визначення понять абсцесу та флегмони.

Етіологія та патогенез абсцесу і флегмони щелепно-лицевої ділянки та шиї. Шляхи та механізми поширення інфекційного процесу.

Класифікація, Поверхневі та глибокі процеси. Загальна і місцева клінічна характеристика абсцесу і флегмони навколощелепних і суміжних з ними ділянок. Етіологічні та патогенетичні принципи загального і місцевого лікування запальних процесів. Хірургічне лікування, його цілі. Значення вибору та техніки виконання оперативного доступу. Знеболення при оперативних втручаннях у зв'язку з абсцесом і флегмоною щелепно-лицевої локалізації, різних локалізацій.

Застосування медикаментозних засобів, імунотерапії та фізіотерапевтичних процедур.

Остеофлегмона та аденофлегмона, поверхневий та глибокий абсцес і флегмона: порівняльна характеристика етіології, патогенезу, клінічного перебігу, лікування ускладнень, реабілітації хворих.

Абсцес і флегмона клітковинних просторів, що розташовані біля тіла нижньої щелепи: піднижньощелепного та підпідборіднього трикутника, щелепно-під'язикового жолобка. Флегмона дна порожнини рота та шиї. Гнілісно-некротична флегмона обличчя та шиї. Флегмона, що прогресує.

Абсцес і флегмона клітковинних просторів, що прилягають до гілки нижньої щелепи: привушно-жувального, позадущелепного, крилоподібно-щелепного і навкологлоткового. Абсцес і флегмона язика.

Абсцес і флегмона поверхневих і глибоких ділянок середньої зони обличчя: щічної, вилицевої, підочної, скроневої, підскроневої, крилоподібно-піднебінної ямок. Особливості хірургічного лікування флегмони очниці.

**Тема 10. Ускладнення запальних процесів у щелепно-лицевій ділянці: гнійний тромбофлебіт, тромбоз печеристого синусу, менінгіт, медіастеніт, енцефаліт, сепсис, інфекційно-токсичний шок. Їх етіологія, патогенез, клінічна картина, лікування. Принципи терапії.**

Фурункул, карбункул. Клініка, лікування, запобігання ускладнень.

Бешихове запалення. Нома, етіологія, патологічна анатомія, профілактика, лікування. Ускладнення та наслідки.

Некротичні процеси тканин щелепно-лицевої ділянки іншого походження.

**Тема 11. Специфічні запальні захворювання щелепно-лицевої ділянки**

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

*Актиномікоз* щелепно-лицевої ділянки. Етіологія і патогенез. Шляхи проникнення інфекції. Класифікація актиномікозу за Т.Г.Робустовою. Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, загальні принципи лікування.

*Туберкульозне ураження* органів порожнини рота і щелеп. Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування.

*Сифіліс*. Прояви в щелепно-лицевій ділянці. Діагностика, лікарська тактика. Профілактика.

*Дифтерія*. Поширення. Клініка, діагностика, профілактика.

*ВІЛ інфекція/ СНІД*. Прояви в порожнині рота, щелепно-лицевій ділянці.

**Тема 12. Захворювання слинних залоз**

Класифікація захворювань слинних залоз. Методи обстеження хворих: клінічні, лабораторні, рентгенологічні (сіалографія), радіологічні: пантомо- і радіосіалографія, сіалосцинтиграфія.

Запалення слинних залоз. Класифікація, етіологія, патогенез. Епідемічний паротит. Банальний бактеріальний сіаладеніт. Гострий лімфогенний і контактний сіаладеніт. Післяопераційний і післяінфекційний паротит. Гостре запалення піднижньощелепних і під'язикових слинних залоз. Клініка, диференціальна діагностика. Лікування гострого сіаладеніту (консервативне і хірургічне). Несправжній паротит, диференціальна діагностика.

Хронічне запалення слинних залоз. Паренхіматозний, інтерстиціальний і протоковий (сіалодохит) сіаладеніт: етіологія, патогенез, клініка, диференціальна діагностика. Методи лікування.

*Слино-кам'яна хвороба*.

Конкрементозний (калькульозний) сіаладеніт - слинокам'яна хвороба. Утворення і склад слинних камінців. Клініка, діагностика, ускладнення, лікування. Оперативні доступи і знеболення під час видалення слинних камінців.

Стеноз і атрезія слинних проток. Діагностика, лікування.

Пошкодження слинних залоз. Класифікація, клінічна картина, лікування.

Нориці слинних залоз. Причини утворення нориць слинних залоз. Повні і неповні нориці. Методи обстеження: фістулографія, зондування. Диференціальна діагностика та лікування. Пригнічення функції залози (медикаментозне, променеве). Пластика вивідних протоків.

Реактивно-дистрофічні захворювання слинних залоз. Хвороба Мікуліча (лімфоматоз залоз). Синдром та хвороба Шегрена. Ксеростомія як симптом порушення функції слинних залоз

**Тема 13. Артрит і артроз скроне-нижньощелепного суглоба**

Класифікація захворювань СНЩС. Обстеження хворих із захворюваннями СНЩС.

Вивихи. Класифікація. Методи вправлення. Класифікація, етіологія, механізм вивиху. Клініка та діагностика одно- і двостороннього вивиху. Звичний вивих. Лікування, ускладнення

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

Артрити скронево-нижньощелепного суглоба. Класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування.

Артрози скронево-нижньощелепного суглоба. Класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування.

Можливості артроскопії та артроскопічної хірургії захворювань ВНЧС.

**Змістовий модуль 5**

**Онкологія щелепно-лицевої ділянки**

**Тема 14 . Доброякісні пухлини і пухлиноподібні утворення м'яких тканин**

Поняття про пухлини. Класифікація пухлин щелепно-лицевої ділянки. Поширення. Міжнародна класифікація пухлин ВОЗ.

*Пухлини шкіри обличчя.* Епітеліальні пухлини, пухлиноподібні процеси і кісти, джерелом росту яких є епідерміс шкіри.

*Пухлиноподібні процеси.* Кіста епідермальна - атерома. Пухлиноподібний процес у сальних залозах - ринофіма. Пухлини меланогенної системи: невус. Клініка, особливості діагностики, лікування.

*Пухлини м'яких тканин.* Пухлиноподібні ураження фіброзної тканини: фіброматоз ясен, променевий келоїд, келоїд, периферійна гігантоклітинна гранулема (гігантоклітинний епуліс), фіброматозний і ангіоматозний епуліс. Пухлини і пухлиноподібні ураження жирової тканини: доброякісні - ліпома, дифузний ліпоматоз.

Пухлини *фіброзної* тканини: доброякісна - фіброма.

Пухлини *м'язової* тканини: доброякісна - міома, лейоміома, рабдоміома.

Пухлини і пухлиноподібні ураження *кровоносних судин*: доброякісна - гемангіома (капілярна, кавернозна, гроноподібна, доброякісна гемангіоендотеліома).

Пухлини і пухлиноподібні ураження *лімфатичних судин*: лімфангіома - капілярна, кавернозна, (кістозна гідрома)

Пухлини і пухлиноподібні ураження *периферійних нервів* обличчя: доброякісні - неврилемома (шваногліома), нейрофіброма; пухлиноподібні: нейрофіброматоз (хвороба Реклінгхаузена), травматична неврома.

Пухлини і пухлиноподібні ураження *зародкового походження* - тератома (дермоїдна кіста). Природжена кіста і нориця з ембріональних залишків. Бокова (бранхіогенна), серединна (тиреоглосальна) кіста і нориця обличчя та шиї.

**Тема 15. Доброякісні пухлини і пухлиноподібні утворення кісток**

*Епідермальна кіста щелеп.* Кіста, як наслідок вад розвитку: одонтогенна (первинна кіста - кератокіста, кіста прорізування, зубовміщувальна, фолікулярна); неодонтогенна (кіста носопіднебінного (різцевого) каналу, глобуломаксилярна, аневризмальна та солітарна).

Кіста запальної природи - радикулярна. Клінічні прояви, діагностика, механізм росту, патологічна анатомія, методи хірургічного лікування: цистотомія, цистектомія, двоступеневий метод, пластична цистектомія. Техніка оперативного втручання, післяопераційне ведення хворих.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

*Одонтогенні пухлини.* Класифікація: амелобластома (адамантинома), амелобластична фіброма (м'яка одонтома), складна одонтома, фіброма (одонтогенна), міксома і цементома, цементобластома (істинна цементома), цементуюча фіброма.

*Первинні кісткові пухлини і пухлиноподібні ураження щелеп*

*Кістковоутворювальні пухлини:* остеома, остеодостеома, остеобластома, осифікована фіброма (фіброостеома); *Хрящоутворювальні пухлини:* хондрома, остеохондрома (кістково-хрящовий екзостоз);

*Гігантоклітинна пухлина (остеобластокластома).*

*Судинні пухлини кісток:* гемангіома, лімфангіома; проміжні - гемангіоендотеліома;

*Пухлиноподібні ураження кісток -* фіброзна дисплазія, херувізм, еозинофільна гранулема (хвороба Таратінова), деформуючий остоз (хвороба Педжета). Центральна (репаративна) гігантоклітинна гранулема. Клінічна картина, діагностика, лікування.

**Тема 16. Злоякісні пухлини щелепно-лицевої ділянки**

Теорії канцерогенезу, роль імунної системи, екогенних факторів в розвитку злоякісних новоутворень. Роль і завдання лікаря-стоматолога в системі надання спеціалізованої допомоги хворим з пухлинами щелепно-лицевої ділянки. Значення ранньої діагностики. Онкологічна настороженість як система понять, знань і принципів організації протипухлинної служби.

Обстеження хворих з метою діагностики пухлин, роль сучасних методів обстеження (рентгенологічна, радіоізотопна діагностика, цитологічна і гістологічна верифікація пухлин). Стадії ураження за системою TNM. Клінічні групи онкологічних хворих.

*Передракові захворювання шкіри обличчя, червоної кайми губ, слизової оболонки порожнини рота.* Класифікація. Факультативні, облігатні форми. Фонові захворювання. Клінічні прояви, методи діагностики, лікування. Принципи і методи диспансеризації хворих із передпухлинними захворюваннями обличчя і органів порожнини рота.

*Пухлиноподібні процеси:* кератоакантома, кератолітична папілома (шкірний ріг) та ін. Пухлини меланогенної системи: доброякісні - невус, злоякісні - меланома. Клініка, особливості діагностики, лікування.

*Злоякісні одонтогенні пухлини.* - одонтогенна карцинома і одонтогенна саркома. Клінічна картина, морфологічна будова, діагностика, методи лікування.

*Злоякісні епітеліальні пухлини і пухлиноподібні ураження органів порожнини рота і щелеп* - інтраепітеліальна та плоскоклітинна карцинома, лімфоепітеліома, базально- і плоскоклітинний рак. Клініка, діагностика, лікування залежно від стадії ураження (хірургічне, променеве, кріогенне, лазерне, комбінований вплив).

*Рак губи.* Рак органів порожнини рота (язика, щоки, дна порожнини рота, твердого і м'якого піднебіння).

Рак верхньої і нижньої щелеп. Клініка, діагностика, принципи лікування (променеве, хірургічне, кріогенне, лазерне, хіміотерапія, медикаментозне, імунотерапія, комбінований вплив). Показання і протипоказання до хірургічного втручання на первинному вогнищі і на шляхах регіонарного метастазування. Особливості знеболення і післяопераційного ведення хворих. Показання до проведення інтенсивної терапії. Прогноз та критерії виживання.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

Саркома м'яких тканин і кісток щелепно-лицевої ділянки. Клініка, діагностика, лікування.

*Пухлини м'яких тканин*

Пухлиноподібні ураження фіброзної тканини: ліпосаркома.

Пухлини *фіброзної* тканини: фібросаркома.

Пухлини *м'язової* тканини: - лейоміосаркома, рабдоміосаркома.

Пухлини і пухлиноподібні ураження *кровоносних судин*: - гемангіоендотеліома (ангіосаркома).

Пухлини і пухлиноподібні ураження *лімфатичних судин*: лімфангіоендотеліома (лімфосаркома); пухлиноподібні - системний лімфангіоматоз.

Пухлини і пухлиноподібні ураження *периферійних нервів* обличчя: - нейрогенна саркома.

Пухлини і пухлиноподібні ураження *зародкового походження* - бронхіогенний рак.

*Первинні кісткові пухлини і пухлиноподібні ураження щелеп*

*Кістковоутворювальні* пухлини: остеосаркома (остеогенна саркома).

*Хрящоутворювальні* пухлини: хондросаркома.

*Кістковомозкові* пухлини - саркома Юїнга, ретикулосаркома, міелома.

*Судинні* пухлини кісток: ангіосаркома.

Механізм дії та принципи застосування сучасних методів лікування злоякісних пухлин щелепно-лицевої ділянки: консервативного, оперативного, променевого, хіміотерапії, імунотерапії, кріотерапії, ультразвукової терапії, лазеротерапії, інших методів.

Особливості перебігу післяопераційного періоду в онкологічних хворих після хірургічного і комбінованого лікування пухлин щелепно-лицевої ділянки. Загальне лікування, догляд за хворими.

Щелепно-лицеве та зубне протезування. Строки та методи проведення реконструктивних, відновлювальних операцій. Реабілітація і диспансерний нагляд після лікування.

**Тема 17."Доброякісні та злоякісні пухлини слинних залоз**

Ретенційна кіста малих слинних залоз. Кіста великих слинних залоз. Ранула. Клініка, диференціальна діагностика, гістологічна будова. Методи лікування.

Пухлиноподібні: доброякісні - лімфоепітеліальні ураження та ін. Діагностика, клініка, лікування. Ускладнення.

Епітеліальні пухлини: аденома - поліморфна (змішана пухлина), мономорфна (аденолімфома та ін.); мукоепідермоїдна; циліндрома аденоклітинна пухлина. Диференційна діагностика доброякісних та злоякісних пухлин слинних залоз.

Карцинома: аденокістозна (циліндрома), аденокарцинома, епідермоїдна карцинома, карцинома в поліморфній аденомі. Лікування нозологічних форм пухлин із урахуванням локалізації увеличених і малих слинних залоз. Хірургічні методи лікування і показання до них.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

**Травматологія щелепно-лицевої ділянки**

**Тема 18. Невогнепальні пошкодження м'яких тканин, зубів, кісток щелепно-лицевої ділянки**

Причини травматизму, його профілактика, статистика пошкоджень щелепно-лицевої ділянки мирного та військового часу, їх класифікація. Загальна характеристика і особливості пошкоджень обличчя.

Травматична хвороба: патогенез, клініка, принципи лікування, ускладнення.

Основні організаційні принципи надання допомоги потерпілим при пошкодженнях м'яких тканин і кісток обличчя. Долікарська, перша лікарська, кваліфікована і спеціалізована допомога.

Причини та механізм невогнепальної травми обличчя, її особливості. Методи обстеження постраждалих. Загальні безпосередні ускладнення, пошкодження щ.л.д. (шок, асфіксія, кровотеча та ін.). Класифікація, клініка, лікування.

**Тема 19. Переломи кісток лицевого черепа:** нижньої та верхньої щелепи, вилицевої кістки, кісток носа, прилеглих кісток. Частота, причини, локалізація і характер пошкодження кісток залежно від причин і механізму травми. Клінічне обстеження, прояви переломів щелеп кісток лицевого черепа: анатомічні і функціональні порушення, зміни прикусу тощо. Види і типові місця переломів. Біомеханіка переломів, механізм і характер зміщення уламків. Стан зубів, що знаходяться в щілині перелому щелеп. Показання до видалення цих зубів. Внутрішньосуглобові переломи, переломи з вивихом головки щелепи.

Принципи лікування переломів кісток лицевого черепу – репозиція та фіксація уламків, іммобілізація щелеп, медикаментозне та фізіотерапевтичне, ортопедичне та функціональне лікування, ускладнення, їх профілактика.

*Лікування переломів нижньої щелепи.* Надання першої лікарської допомоги. Способи репозиції уламків. Біомеханічні основи фіксації уламків. Тимчасова (транспортна) іммобілізація щелепи, показання, засоби. Лікувальна іммобілізація. Застосування індивідуальних і стандартних шин. Зв'язувальна шина-скоба. Шини із зачіпними гачками і міжщелепною тягою для репозиції та фіксації уламків й іммобілізація щелепи. Системи шин С.Тигерштедта та інші. Методи та техніка шинування (шини Тигерштедта та інші). Показання до застосування індивідуальних (ортопедичних) шин та апаратів лабораторного виготовлення.

Остеосинтез нижньої щелепи: показання та протипоказання, остеосинтез дротяними швами, застосування металевих спиць, накісткових пластин і рамок, мініпластин з шурупами. Компресійний остеосинтез нижньої щелепи.

Зовнішньо-ротова фіксація уламків при переломах і дефектах нижньої щелепи. Апарати В.Ф.Рудька та інших, їх будова, біомеханічні властивості застосування. Компресійно-дистракційний остеосинтез. Типи загоєння переломів нижньої щелепи.

**Тема 20. Лікування переломів верхньої щелепи, середньої зони обличчя.** Тимчасова та транспортна іммобілізація верхньої щелепи. Способи репозиції та фіксації уламків: назубні шини, шини із зовнішньоротовим закріпленням, апарат Збаржа та ін. Остеосинтез та компресійний остеосинтез: дротяним швом, шпигцею, накістковими пластинами з шурупами, інші методи. Строки загоєння, наслідки.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

*Переломи виличної кістки і дуги, вилицевого комплексу.* Класифікація, діагностика, клінічна картина. Особливості лікування. Консервативні, хірургічні способи репозиції та фіксації уламків; показання, суть. Травматичний гайморит. Відновлення дна орбіти.

*Переломи кісток і пошкодження хрящів носа.* Діагностика, клініка, лікування. Передня та задня тампонада носових ходів.

*Регенерація кісткової тканини та загоєння кісткової рани.* Ускладнення, їх запобігання та профілактика. Оптимізація репаративного остеогенезу.

*Поєднані пошкодження щелепно-лицевої ділянки.* Черепно-щелепно-лицева травма. Переломи основи черепа. Діагностика, лікування. Особливості надання медичної допомоги при поєднанні пошкодження обличчя зі струсом і забоем головного мозку, лікворею, пошкодження інших

**Тема 21. Невогнепальні пошкодження м'яких тканин ЩЛД.**

*Кровотеча* у разі поранення щелепно-лицевої ділянки. Перша допомога, притискання ушкоджених судин. Тимчасова зупинка кровотечі. Хірургічні методи зупинки кровотечі: перев'язування судин, що кровоточать, обшивання, тампонада, перев'язування регіонарних судин. Методика перев'язування зовнішньої сонної, лицевої, поверхневої скроневої артерій.

*Асфіксія.* Її види, заходи запобігання, усунення.

*Шок,* послідовність проведення протишокових заходів при пошкодженні обличчя на етапах медичної евакуації. Запобігання правцю.

*Вторинна кровотеча,* заходи запобігання і лікування.

**Тема 22. Хірургічна стоматологія екстремальних ситуацій та військова щелепно-лицева хірургія.**

Визначення та завдання хірургічної стоматології екстремальних ситуацій та військової стоматології. Воєнно-медична доктрина.

Принципи організації етапно-евакуаційної системи лікування поранених з пошкодженням обличчя і щелеп у Збройних Силах і Військово-морському Флоті України та у випадках великих катастроф. Обсяг та характер медичної допомоги на етапах евакуації. Особливості надання пораненим першої допомоги, їх евакуація.

**Тема 23. Вогнепальні пошкодження м'яких тканин і кісток щелепно-лицевої ділянки**

Вражаючі фактори сучасної вогнепальної зброї: куля, осколок, вибухова хвиля, термічні впливи. Зони пошкодження тканин у раневому каналі.

Сучасна вогнепальна рана: морфологічні та клінічні особливості, перебіг поранення, принципи лікування. Безпосередні ускладнення після поранення.

*Вогнепальні рани м'яких тканин обличчя, кісток лицевого скелета.* Поєднані пошкодження. Клінічні прояви вогнепальних ран обличчя залежно від терміну поранення. Особливості перебігу наскрізних, дотичних, сліпих поранень (кульових та осколкових, проникаючих і непроникаючих). Методи мануального та інструментального обстеження рани. Особливості рентгенологічного дослідження.

*Хірургічна обробка вогнепальних ран щелепно-лицевої ділянки.* Терміни втручання. Вибір способів знеболення. Послідовність обробки ран слизової оболонки рота, кісток,

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

м'яких тканин обличчя, функціональні та косметичні вимоги. Показання до накладання різних видів швів на рани обличчя. Первинний, первинно-відстрочений шов, ранні та пізні вторинні шви. Пластиночні шви. Можливості проведення первинної пластики. Вторинна хірургічна обробка ран. Заходи запобігання ускладненням.

*Вогнепальні пошкодження нижньої щелепи:* статистика, класифікація, клінічна картина, лікування, ускладнення та їх профілактика. Лікування на етапах медичної евакуації.

*Вогнепальні пошкодження кісток середньої зони обличчя:* статистика, класифікація, клінічна картина, лікування на етапах медичної евакуації. Ускладнення та їх профілактика.

*Ускладнення вогнепальних поранень щелепно-лицевої ділянки, їх запобігання і лікування на етапах медичної евакуації.*

Боротьба з інфекцією, запобігання і лікування запальних ускладнень. Нагноєння ран м'яких тканин і кісток. Вогнепальний остеомієліт, особливості клініки і лікування. Травматичний гайморит. Діагностика і лікування.

Наслідки поранень - деформації і дефекти обличчя, функціональні порушення, їх запобігання і лікування. Принципи комплексного лікування при пошкодженнях щелепно-лицевої ділянки (хірургічне, медикаментозне, ортопедичне, фізіотерапевтичне, ЛФК). Реабілітація хворих. Лікарсько-трудова і військово-медична експертиза.

Догляд за порожниною рота у поранених з пошкодженням щелепно-лицевої ділянки. Особливості їх годування.

**Тема 24. Термічні, хімічні, радіаційні, комбіновані пошкодження тканин щелепно-лицевої ділянки.**

*Термічні пошкодження обличчя.* Класифікація. Особливості, причини, тяжкість і глибина пошкодження, можливі ускладнення. Лікування опіків обличчя.

Опіки напалмом. Електротравма. Холодова травма, відмороження. Клініка, лікування.

Хімічні пошкодження: кислотами, лугами, бойовими отруючими речовинами.

Пошкодження тканин обличчя в результаті дії проникаючої радіації і радіоактивного забруднення. Клініка, діагностика, лікування цих пошкоджень.

*Комбіновані радіаційні пошкодження обличчя.* Особливості перебігу раневого процесу залежно від стадії променевої хвороби. Синдром взаємного обтяження. Термін і особливості хірургічної обробки ран та особливості лікування переломів й дефектів щелеп у комбінованих пошкодженнях.

Комбіновані хімічні, бактеріологічні і механічні ураження щелепно-лицевої ділянки: клінічний перебіг, лікування на етапах медичної евакуації, особливості обробки ран, гемостазу, загоєння ран.

**Тема 25. Принципи трудової експертизи хворих** із запальними захворюваннями, пошкодженням м'яких тканин обличчя і щелеп та іншими патологічним процесами в щелепно-лицевій ділянці. Критерії непрацездатності. Тимчасова непрацездатність, стійка втрата працездатності. Принципи військово-медичної експертизи. Порядок направлення на військово-медичну експертизу. Наказ міністра оборони про здатність до військової служби осіб з різними порушеннями щелепно-лицевої ділянки.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

Основи судової стоматології. Судово-медичний огляд щелепно-лищевої ділянки. Фіксація стоматологічного, щелепно-лищевого статусу та його значення для ідентифікації особи, судової та криміналістичної медицини (стан зубів, зубних протезів, щелеп та ін.).

**Змістовий модуль 7**  
**Неврологія ЩЛД.**

**Тема 26.** Системні захворювання лищевого нерва..

*Неврити лищевого нерва.* Парез і параліч мимічних м'язів. Показання до оперативного лікування (декомпресія, невроліз, зшивання нерва, фаціальна, м'язова, шкірна пластика, мікрохірургічна пластика нервами та м'язами).

**Тема 27.** Системні захворювання *трійчастого нерва*. Етіологія, клінічні прояви, диференціальна діагностика. Відмінність від невриту та інших прозопалгічних синдромів і наслідків порушення прикусу.

Невралгія язикового нерва. Синдром Фрея – аурикулотемпоральний синдром (гіпергемігдроз).

*Гангліоліти, судинні болі.* Принципи лікування невралгічних порушень щелепно-лищевої ділянки. Діагностика та лікувальна блокада анестетиками. Консервативні і хірургічні методи лікування, показання, прогноз. Показання до застосування фізіо- і рефлексотерапії.

**Змістовий модуль 8.**

**Захворювання скроне-нижньощелепного суглоба.**

**Тема 28.** Захворювання скроне-нижньощелепного суглоба.

Контрактури жувальних м'язів. Класифікація. Диференційна діагностика. Консервативне і хірургічне лікування

**Тема 29.** Синдром больової дисфункції СНЩС.

***Перелік рекомендованої літератури***

*Основна:*

1. Стоматологія : у 2 кн. : підручник. Кн. 2 / М.М. Рожко, І.І. Кириленко, О.Г. Денисенко та ін. ; за ред. М.М. Рожка. — 2-е вид. — К. : ВСВ «Медицина», 2018. — 992 с.
2. Operative Oral and Maxillofacial Surgery. Edited By John D. Langdon, Mohan F. Patel, Robert Ord, Peter A. Brennan. Copyright Year 2017
3. Заруцький Я.Л., Запорожан В.М. та інш. Воєнно-польова хірургія. – Київ, Фенікс., 2023. – с.285-290.

*Додаткова*

1. Вказівки з воєнно-польової хірургії /під ред.. д.мед.н., проф..Я.Л.Заруцького, д.мед.н. А.А.Шудрака, Київ, 2014, СПД Чалчинська Н.В., - 396 с.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

3. Стоматологія : підручник : У 2 кн. — Кн. 1. / М.М. Рожко, З.Б. Попович, В.Д. Курасова та ін.; за ред. проф. М.М. Рожко. — К. : ВСВ “Медицина”, 2013. — 872 с.
4. Бернадський Ю.Й. Основи щелепно-лицевої хірургії і хірургічної стоматології. К. Спалах,
5. Горішний Б.М., Рибалов О.В., Саяпіна Л.М. Щелепно-лицьова хірургія екстремальних ситуацій. - Полтава, 2000. - 221 с.
6. Ломницький І.Я. Пропедевтика хірургічної стоматології. - Львів, - 2005. - 108 с.
7. Основи стоматології / Под ред. В.О.Маланчука. – К.: Медицина, 2009. – 591 с.
8. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія: підручник; у двох томах. – Маланчук В.О. та ін.. - Київ, „Логос”, 2011. - т.1 – 672 с., т.2 – 606 с.

*Електронні інформаційні ресурси*

1. <http://moz.gov.ua> – Міністерство охорони здоров'я України
2. [www.ama-assn.org](http://www.ama-assn.org) – Американська медична асоціація / American Medical Association
3. [www.dec.gov.ua/mtd/home/](http://www.dec.gov.ua/mtd/home/) - Державний експертний центр МОЗ України
4. <http://bma.org.uk> – Британська медична асоціація

**ОЦІНЮВАННЯ**

*Форми і методи поточного контролю:* на кафедрі використовуються різні форми контролю занять з навчальної дисципліни (усна, письмова, комбінована, тестування, опитування), практичний (робота з пацієнтом, робота на фантомі), оцінка комунікативних навичок та активності на занятті та під час рольової гри, оцінювання інтерпретації результатів клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень.

**Критерії поточного оцінювання на практичному занятті**

| <b>Оцінка</b>     | <b>Критерії оцінювання</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Відмінно<br>«5»   | Здобувач вільно володіє матеріалом, приймає активну участь в рольовій грі, впевнено демонструє практичні навички під час обстеження стоматологічного хворого чи виконання лікарських маніпуляцій на фантомі, інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.   |
| Добре<br>«4»      | Здобувач добре володіє матеріалом, приймає участь в рольовій грі, демонструє практичні навички під час обстеження стоматологічного хворого чи виконання лікарських маніпуляцій на фантомі, інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення. |
| Задовільно<br>«3» | Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено приймає участь в рольовій грі, демонструє практичні навички під час обстеження стоматологічного хворого чи виконання лікарських маніпуляцій на фантомі, інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.                                                 |

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

|                     |                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Незадовільно<br>«2» | Здобувач не володіє матеріалом, не приймає участь в рольовій грі, не демонструє практичні навички під час обстеження стоматологічного хворого чи виконання лікарських маніпуляцій на фантомі, інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень. |
|---------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

*Форми і методи підсумкового контролю:* іспит.

До підсумкового контролю у формі іспиту допускаються лише ті здобувачі, які виконали вимоги навчальної програми з дисципліни, не мають академічної заборгованості, їх середній бал за поточну навчальну діяльність з дисципліни становить не менше 3,00.

Іспит, як форма підсумкового (семестрового) контролю, відбувається як окремий контрольний захід. Іспити складаються здобувачами: в період екзаменаційних сесій наприкінці семестру (осіннього та весняного) згідно з розкладом – при стрічковій системі навчання; за графіком навчального процесу після вивчення освітнього компонента відповідно до навчального плану – при цикловому розкладі занять.

Методика проведення підсумкового (семестрового) контролю з освітньої компоненти у формі іспиту є уніфікованою та передбачає використання стандартизованих форм. Кількість питань, які виносяться на стандартизований іспит відповідає обсягу кредитів, відведених на вивчення навчальної дисципліни. Форма екзаменаційного білету є стандартизованою та складається зі структурних елементів (складників). Екзаменаційний білет може складатися тільки з теоретичних питань або з додаванням ситуаційної задачі. В кожному білеті може бути від 3 до 5 питань. Питання є короткими, простими, зрозумілими, чіткими та прозорими, складене таким чином, що повна відповідь на нього триває не більше 5 хвилин. Таймінг усного структурованого іспиту є стандартним – не більше 30 хвилин. До кожного питання складається чек - лист (еталон відповіді), який передбачає ключові моменти, обов'язкові для надання повної відповіді на поставлене запитання. До кожного еталону відповіді вказується літературне джерело зі сторінками. Під час проведення усного структурованого іспиту здобувач бачить питання, викладач – чек-лист з еталонними відповідями та визначає, які складові були названі або не названі здобувачем.

Загальна оцінка за усний структурований іспит складається як середньо арифметична всіх отриманих оцінок за відповіді на поставлені питання (в т.ч. ситуаційні задачі).

### **САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Самостійна робота передбачає підготовку до кожного практичного заняття.

### **ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Політика щодо дедлайнів та перескладання:*

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.

*Політика щодо академічної доброчесності:*

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання індивідуального опитування, виконання тестових завдань, оцінки за розв'язання ситуаційних завдань, виконання індивідуального завдання, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (тестових завдань, ситуаційних завдань, індивідуального завдання, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові ситуаційні завдання, індивідуальні завдання, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

*Політика щодо відвідування та запізнень:*

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються. Запізнення на заняття – не припустимі. Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

*Використання мобільних пристроїв:*

Використання будь-яких мобільних пристроїв заборонено. При порушенні даного пункту здобувач має покинути заняття та в журналі викладач ставить «нб», яку він повинен відпрацювати у загальному порядку.

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

*Поведінка в аудиторії:*

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра хірургічної стоматології**

академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.